

Täysistunto

Torstai 28.5.2020 klo 16.00—18.11

2.5. Suullinen kysymys hallituksen linjasta hävittäjähankinnassa (Ilkka Kanerva kok)

Suullinen kysymys SKT 75/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Kanerva.

Keskustelu

16.45 **Ilkka Kanerva kok:** Arvoisa puhemies! Vakaa turvallisuus on myös terveen talouden ja hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Edellinen pääministeri ja nykyinen pääministeri ovat selkeästi ottaneet kantaa Suomen turvallisuuden eräisiin perusratkaisuihin — tarkoitetaan hävittäjähankintaa. Mutta nyt on ilmassa harmittavan paljon sellaista keskustelua, joka luo epävarmuutta asian ympärille — siitä huolimatta, että selvitysryhmät, selontekoryhmät ja hallitusohjelma dokumentteina antavat täysin toisenlaisen viitan yksimielisesti siitä, kuinka Suomen tulisi näissä asioissa edetä — jopa eduskuntaryhmien puheenjohtajien tasolla, mikä on aika erikoista: he ovat keskeisiä vastuunkantajia koko asiaa ajatellen. Kyse on kuitenkin siitä, onko meillä puolustuskykyä oman maamme asioiden perusteiden turvaamiseen myöskin huomenna. Kysyn pääministerin sijaiselta, ministeri Kulmunilta: onko hallitusneuvottelujen yhteydessä sovittu, että joillakin puolueilla on erivapauksia joittenkin perusasioitten suhteen, [Puhemies: Aika!] ja onko mahdollista poiketa hallituksen linjasta? Muuten tämä ei käy ymmärrettäväksi, ja sen vuoksi totean yksinkertaisesti, että nyt me tarvitsemme hyvin selkeän, yksiselitteisen kannan siitä, mikä on [Puhemies: Aika!] hallituksen linja.

16.46 **Valtiovarainministeri Katri Kulmuni** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että kun Suomen taloudellinen tilanne on muuttunut koronaviruksen myötä, me joudumme sopeuttamaan hallitusohjelmaa taloudellisilta osin monestakin eri näkökulmasta. Se on aivan selvää. Mutta sitten on tiettyjä parlamentaarisia perusteita, joita edustaja Kanerva tässä hyvin luki, ja yksi niistä varmastikin liittyy Suomen turvallisuuteen ja kokonaispuolustukseen. Käsittääkseni 90-luvun laman aikana pystyttiin tekemään edellisiä mittavia hävittäjähankintoja, vaikka taloustaantuma oli suuri, ja kyllä, kun edellinen eduskunta on jo linjannut asioista yli puoluerajojen, on aivan selvä, että niitä pyritään edistämään. Kun kysymyksessä on hankinta, joka vaikuttaa 2060-luvulle asti, niin sitä ei voi aivan vähäpätöisesti heitellä edestakaisin, vaan sitä tullaan edistämään suomalaisen kokonaisturvallisuuden ja puolustuksen puolesta. [Ben Zyskowicz: Kuulitteko, Andersson?]

16.47 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsenäisen valtion tärkeimpiä tehtäviä on luoda vakaat ja turvalliset olot kansalaisilleen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2020 vp

Siinä tietysti erityisen tärkeää on viisas ulko- ja turvallisuuspolitiikka mutta myös uskottavat puolustusvoimat. Osa sitä on toimivat ilmavoimat. Tämä on toki iso investointi, ja on ymmärrettävää, että siitä käydään myös kriittistä keskustelua, mutta Suomi ei voi olla ilman uskottavia ilmavoimia. On hyvä muistaa, että aivan joka vaalikausi tai edes joka vuosikymmen näin isoa investointia ei tarvitse tehdä. Tällä pärjätään tuonne 2050-, jopa 2060-luvulle saakka. Hallitusohjelmassa on tästä selkeä kirjaus, ja sillä eteenpäin mennään, ja uskon, että hallitus ja eduskunta kykenevät tarvittavat päätökset tekemään, kun sen aika on. Edustaja Kanerva, homma hoidetaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.48 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan hieman asian eteenpäinvientiä kysyäkseni näistä vaativista neuvotteluista, joihin pääministerin sijainen tässä viittasi: Helpottaako niiden neuvottelujen käymistä se, että jotkut suomalaiset keskeiset poliitikot esittävät julkisuudessa kantoja, että koneet ja aseistus niihin pitää hankkia jostakin tietystä tällä hetkellä keskenään kilpailevista toimittajatahoista? Helpottaako se hallituksen neuvotteluasetelmaa vai vaikeuttaako se sitä? Kertokaa yksiselitteisesti.

16.49 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämän hankkeen täytyy kestää avointa keskustelua, kriittistäkin keskustelua, ja se kyllä sen kestää. Yhtä lailla tärkeää on, että tämä on avoin ja reilu kilpailu, ja tässä hankkeessa kyllä hyvin tarkkaan pidetään siitä kiinni, että kilpailu on reilua. Meillä on aika laaja parlamentaarinen yhteisymmärrys kuitenkin siitä, että hanke toteutetaan. Viime eduskunta on siitä jo linjannut, siltä pohjalta on jatkettu valmistelua, ja nykyinen hallitus sitä eteenpäin vie, ja arvostan myös sitä, että oppositio on tälle hankkeelle ymmärrystä osoittanut. Tämäntapaiset isot investoinnit eivät voi olla hallitus—oppositio-kysymyksiä, vaan tarvitaan laaja yhteisymmärrys näistä asioista. Tämä hanke menee aivan hyvin eteenpäin tällä hetkellä. Lopulliset tarjouspyynnöt lähetetään vuoden lopulla, ja hallitus tekee tästä päätöksen ensi vuoden aikana.

16.50 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä Hornetien korvaamiskeskustelua on käyty jo pitkin viime vaalikautta kaikkien puolueiden kesken ja valio-kunnissa hyvin pitkälti, ja kyllä se konsensus on ollut lähes yksimielinen, ehkä vasemmisto vähän lukuun ottamatta. Siinä mielessä, vaikka meillä nyt on tällainen taloudellinen kriisi päällä, on hyvin ymmärrettävää se, että kuitenkin Puolustusvoimien täytyy uusia kalustoa niiltä kriittisiltä, keskeisiltä osin, kuten Ilmavoimien osalta, kuten alkuaan on jo suunniteltu.

Nyt kun tätä rahoitusta ruvetaan sitten pohtimaan, niin jos se on noin kymmenisen miljardia euroa, saammeko me sillä sen suorituskyvyn korvattua, mikäli tämä hinta ei ehkä kohtaa sitä, mitä me olemme hakeneet? Meillä on tässä suorituskyvyn parantaminen ensisijaisesti tarkoituksena eikä niinkään hävittäjien määrä. Onko puolustusministeriössä pohdittu sitä, miten näissä budjettiraameissa pysytään, jotta me saamme sen suorituskyvyn korvattua täysimääräisesti?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2020 vp

16.51 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Tätä on puolustushallinnossa arvioitu tietysti jo vuosienkin ajan. Se arvio on kyllä tälläkin hetkellä se, että tuolla kymmenen miljardin katolla tämä voidaan toteuttaa, korvata nykyiset Hornetit täysimääräisesti. Hornetithan käytännössä vanhenevat vuosina 2025—2030, eli sinne saakka niillä voi lentää, mutta sen jälkeen ne tulevat käyttöikänsä päähän. Sen takia tuo investointi on perusteltua tehdä ensi vuonna, ja uudet koneet, mitä ne sitten ovatkaan, alkavat sitten muutaman vuoden viiveellä pikkuhiljaa korvata näitä vanhoja Horneteja.

Tämän lisäksi tarvitaan totta kai normaaliin tapaan investointeja muihinkin puolustushaaroihin, mutta lähellekään saman mittaluokan investointeja ei muualla tarvita.

Lisäksi täytyy kiinnittää huomioita esimerkiksi käyttökustannuksiin, vuosittaisiin käyttökustannuksiin, elinkaarikustannuksiin. Mutta nämä kaikki ovat mukana tässä kilpailutuksessa, myös teollinen yhteistyö kotimaan kanssa.

16.52 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi on vuosikymmenten aikana rakentanut itselleen maineen kansainvälisen puolustusyhteistyön saralla. Meidät tunnetaan aktiivisena ja yhteistyökykyisenä puolustustoimijana, jolla on uskottava oma maanpuolustus. Teemme yhteistyötä niin EU:ssa kuin Natonkin kanssa. Yhteistyö Pohjoismaiden ja erityisesti Ruotsin kanssa on olennainen osa Suomen kansainvälistä puolustusyhteistyötä.

Nyt HX-hävittäjähankkeen väheksyminen ja kyseenalaistaminen horjuttaa vakavasti ja vahvasti Suomen uskottavuutta kansainvälisenä puolustusyhteistyökumppanina. Kysynkin puolustusministeri Kaikkoselta: mitä hallitus aikoo tehdä, ettei Suomen maine ja uskottavuus kansainvälisenä puolustusyhteistyökumppanina murene?

16.53 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia kysymyksestä. Näitä hävittäjähankintojahan tehdään monessa muussakin maassa. Taitaa olla lähemmäksi 20 Euroopan maata, joissa lähitulevaisuudessa tai parhaillaan korvataan vanhoja hävittäjiä. Epäilemättä monessa muussakin maassa käydään myös kriittistä keskustelua. Aivan yksimielisiä päätöksiä tuskin juuri missään tehdään, ja niin kuin sanoin, tämä täytyy kestää. Olen tavannut kollegoja eri maista, ja ei siellä nyt ole tuotu esiin huolta suomalaisen poliittisen keskustelun takia tästä hankkeesta millään tavalla. Kyllä siellä luotetaan, että Suomi pystyy sitten viime kädessä tarvittavat päätökset tekemään aivan sillä tavalla kuin on alun perinkin suunniteltu.

16.54 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nimeä mainitsematta edustajat Kanerva ja Pelkonen ainakin selkeästi viittasivat minuun, ja tietysti voin ottaa kohteliaisuutena sen, jos minun poliittiset linjaukseni ovat niin jyrkeviä, että ne horjuttavat koko Suomen puolustusta.

Mutta siitä huolimatta pidän hivenen erikoisena kokoomuksen näkemystä siitä, että Suomen historian suurimmasta ja kalleimmasta hankinnasta ei voisi käydä kriittistä julkista keskustelua. Tähän asti olen aina ajatellut, että kokoomus sentään on demokratian ja avoimen keskustelun kannalla, jossa voidaan tuoda erilaisia näkemyksiä esiin. Me olemme tuoneet esiin koko ajan sen, että suhtaudumme kriittisesti määrään, hintaan ja elinkaarikustannuksiin. Nämä pitää voida avata ja niistä pitää käydä keskustelua, ja tämän me olemme tuoneet koko ajan esille. Onko käynyt niin, puolustusministeri Kaikkonen, että kokoomus on hermostunut sen vuoksi, että Suomen kansan enemmistön näkemys mielipide-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2020 vp

mittausten mukaan [Puhemies koputtaa] näyttäisi siltä, että tämä keskustelu [Puhemies: Aika!] saa lopulta vähän tuulta siipien alle?

16.55 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Hälinää — Puhemies: Ministeri Kaikkonen vastaa!] Vaikka sanonkin, että kriittistä keskustelua täytyy pystyä käymään, niin toivoisin kuitenkin, että tästä ei tehtäisi kovin puoluepoliittista kysymystä, vaan tässä jokainen puolue ja edustaja katsoo tätä isänmaan pitkäaikaisen turvallisuuden ja edun näkökannalta. Joukko tässä salissa kyllä varmasti pystyy siihen.

16.55 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On terveellistä käydä kriittistä ja ennakkoluulotonta keskustelua julkisen rahan käytöstä ja prioriteeteista. Olen kuitenkin hiukan hämilläni siitä, että vaikka vasemmisto haluaisi lykätä 10 miljardin investointia maanpuolustukseen, sillä ei tunnu olevan paljon sanottavaa siihen, että Suomen pitäisi sijoittaa sama summa toisten EU-maiden ja Saksan ja Ranskan pankkien tukemiseen. [Vasemmalta: Hohhoijaa! — Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] Jos te olette sitä mieltä, että hävittäjät ovat maanpuolustuksen kannalta väärä investointi, niin se on eri asia, mutta sellaista priorisointia on hiukan vaikea ymmärtää, että rahan lapioiminen ulkomaille menisi maanpuolustuksen kaltaisten perustehtävien ohi. Vasemmisto ei yleisesti ottaen ole ollut halukas sopeuttamaan hallitusohjelmaa muuttuneisiin taloudellisiin olosuhteisiin — viittaa vaikkapa kehitysapumäärärahoihin tai oppivelvollisuuden laajentamiseen. Kysyisinkin ministeri Anderssonilta: kuuluuko maanpuolustus teidän mielestänne [Puhemies koputtaa] valtiovallan ydintehtäviin? — Kiitos.

16.57 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmaan opetusministeri täällä kyselytunnilla vastaa tähän oppivelvollisuutta koskevaan osuuteen tästä kysymyksestä, [Naurua] ja on aivan totta, että en ole halukas lykkäämään tai siirtämään tätä tärkeää ja tarpeellista oppivelvollisuuden uudistamista eteenpäin, koska näen sen tämän vaalikauden keskeisimpänä koulutus- ja työllisyyspoliittisena reformina, mitä tämä hallitus tulee tekemään. Kun tässä keskustellaan elpymisestä, kun keskustellaan Suomen tiestä ja koko Euroopan tiestä ulos kriisistä, niin itse ainakin näen investointien ja panostusten koulutukseen ja osaamiseen, siihen, että me aidosti voimme huolehtia siitä, että kaikki nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon, olevan juurikin sellaista politiikkaa, mihin meidän kannattaakin tässä tilanteessa panostaa. Toivottavasti sama linja pätee myöskin Euroopan tasolla eli ymmärretään koulutuksen ja osaamisen merkitys työllisyydelle ja elpymiselle.

16.58 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on tosiaan maa, jossa voi käydä avointa, kriittistäkin keskustelua erilaisista aiheista, koskee se sitten HX-hankintaa, EU-tukipakettia tai vaikkapa oppivelvollisuuden pidentämistä, ja hyvä niin.

Palaisin vielä tähän HX-hankintaan siltä osin, että vaikka tätä keskustelua on ymmärrettävää käydä, uskon, että tämä koronakriisi on kuitenkin opettanut meille monia asioita, joista on syytä pitää kiinni ja ottaa oppia. Ensinnäkin, kuten edustaja Kanerva täällä jo aikaisemmin totesi, olemme todellakin huomanneet, että talous, terveys ja turvallisuus ovat kiinteästi toinen toisiinsa linkittyneitä. Toiseksi, Suomi ei ole suojassa miltyään kriisiltä. Emme ole ikään kuin missään sellaisessa suojakodissa tai teflonissa, joka suojaisi meitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2020 vp

mahdollisilta uusilta uhkilta. Juuri tästä syystä on tärkeää, että myös tästä HX-hankkeesta [Puhemies koputtaa] pidetään tiiviisti kiinni. Kysyisinkin [Puhemies koputtaa] vielä: tekehän Suomi ratkaisunsa omista lähtökohdistaan, ei muiden maiden keskusteluun pohjaten?

16.59 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luonnollisesti omista lähtökohdista. Suomi on sotilasliittoihin kuulumaton maa, ja se tarkoittaa myös sitä, että meidän täytyy itse huolehtia omasta puolustuksestamme.

Tästä koronasta on syytä oppia monia asioita. Kun tuli tällainen kansainvälinen kriisi, niin huomattiin, että maskipula iskee meihin ja samaan aikaan moneen muuhunkin maahan maailmalla. Oli mahdotonta saada maskeja maailmalta, ainakaan äkkiä, ainakaan hyvälaatuisia kovin nopeasti, ja taitaa vieläkin olla vähän tekemistä tämän asian kanssa. Meitä ei tällä hetkellä sotilaallinen kriisi uhkaa, mutta voimmeko sanoa varmuudella kymmeneksi vuodeksi eteenpäin, että mitään ongelmaa tässä suhteessa ei tulisi? Jos sattuisi tulemaan, hyvät kansanedustajat, niin siinä tilanteessa on erittäin vaikea lähteä hakemaan puolustusmateriaalia maailmalta. Se on myöhäistä siinä vaiheessa. Nämä asiat pitää hoitaa ajoissa kuntoon. Viisas varautuu kaikkeen. Siitä tässä on kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä edustaja Kanerva alkupe-
räisen kysymyksen esittäjänä.

17.00 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin, että tässä nyt pidettäisiin kiinni yhteisesti kirjatusta, yksimielisesti kirjatusta linjauksista, joihin myöskin hallitus on sitoutunut laajan parlamentaarisen keskusteluprosessin tuloksena, ja että erillisirtiotot myöskin todettaisiin hallituksen piirissä mahdottomiksi, [Paavo Arhinmäki: Se ei ollut yksimielinen viime kaudella!] koska kysymys on Suomen puolustuksen uskottavuudesta myöskin ulkopuolisten tarkkailijoiden silmissä. Toivon, että me kaikki jaamme tämän yhteisen näkemyksen Suomen puolustuksen tärkeydestä ja yksimielisyydestä, vai mitä, varapääministeri?

17.01 Valtiovarainministeri Katri Kulmuni (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten pitkäaikainen parlamentaarikko Kanerva hyvin tietää, hallitusyhteistyö on aina tietenkin hallitusohjelman noudattamista, ja niitä asioita toteutetaan, jotka sinne on yhdessä kirjattu. Niistä esimerkiksi tämä hävittäjähankinta on yksi sellainen, joka vielä varmasti on suuruusluokassaan paitsi taloudellisesti myös totta kai puolustuksen ja turvallisuuden kannalta niin keskeinen, että sitä ei kannata politisoida vaan siinä täytyy todella ajatella laajasti isänmaan turvallisuutta. On selvä asia, että puolueilla on tietenkin erilaisia painotuksia ja ulostuloja ja näkemyksiäkin, mutta hallituksessa noudatetaan hallitusohjelmassa olevia asioita, ja niiden puolesta sitten edustajat tekevät työtä — ja erityisesti tässä hävittäjähankinnassa — yli hallitus—oppositio-rajojen, koska se on Suomen turvallisuuden ja isänmaan kannalta aivan keskeistä, että meillä on hyvä puolustus ja uskottava puolustus myös tulevaisuudessa.

17.02 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin tähän vielä sen, että kun todella jossakin on ehdotettu, että olisi jonkinlainen säästökeino lykätä tätä hankintaa nyt vaikkapa viisi vuotta eteenpäin, niin sanoisinpa, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2020 vp

pikemminkin päinvastoin. Hornetit todella tulevat käyttöikänsä päähän. Tekniikka vanhenee, metalli väsyi, suorituskyky laskee. Jos näitten vanhojen Hornetien käyttöikää haluttaisiin vielä vuosia pidentää, niin niihin pitäisi laittaa lisää rahaa — ei vähemmän vaan lisää rahaa — ja senkin jälkeen meillä tämä investointi olisi edessä. On järkevämpää toteuttaa se aivan suunnitellun aikataulun mukaisesti.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nämä kysymykset kerittiin tänään käsitellä.

Kyselytunti päättyi.